

Gert Petersens tale ved Socialistisk Folkepartis landsmøde

Taler

Gert Petersen
Partiformand for Socialistisk
Folkeparti

Dato

26. april 1991

Sted

Herning

Omstændigheder

Talen er Gert Petersens sidste som formand for SF. Herefter overtog Holger K. Nielsen som formand.

Store forandringer er sket i verden - så store, at den forandring, der kaster en skygge over dette landsmøde, er uhyre beskeden i sammenligning. Men den er stor nok for os. Jeg tænker på vor tilbagegang ved sidste folketingsvalg - den mest dramatiske vi har oplevet siden 1973.

Men ligeså sørgeligt tilbageslaget var for os, var det for den brede

befolkning i dette land. De slap ikke af med Schlÿter, men fik i stedet en bag lukkede døre indgået aftale om et miljø-ødelæggende teknologisk monstrum til gavn for svensk storkapital. De fik cementeret borgfreden mellem regeringen og S om sikkerheds-og EF-politik og dermed en dansk åbning overfor EF-union og især visse former for militærpolitisk EF-samarbejde. I tilgift et nyt forsvarsforlig med uhyre beskedne besparelser, selvom fjendebilledet er i hastig opløsning.

Jeg har en til vished grænsende mistanke om, at intet af dette ville være sket, hvis SF havde bevaret sin styrke.

Jeg har altid været, og er stadig, tilhænger af et samarbejde mellem SF og S. Men jeg har også altid vidst, at skal det fungere godt, må

SF have en stærk position i mønstret. Socialdemokratiet, som i generationer næsten havde monopol på arbejderbevægelsen, har indlagt sig store fortjenester i klassekampen; lad det være bevidnet af en, der voksede op i 30'ernes fattigdom. Men S udviklede over årene en magtens arrogance, en indgroet tendens til

primært at søge løsninger i kompromis med de borgerlige og en blind tro på centraliseringens og den uhæmmede væksts velsignelser. Hvis ikke der er en stærk demokratisk venstrefløj, der kan holde disse tendenser i ave, vil de dukke op igen og igen. Det er, hvad der er sket siden decembervalget. Med disse ord lægger jeg ikke op til noget brud på samarbejdet mellem SF og S, hverken som princip eller i den praktiske virkelighed, hvor det faktisk fungerer - og endda godt - på en række områder, der vedrører folks hverdagsliv. Men jeg understreger behovet for en fornyet styrkelse af SF.

Jeg ser ingen mulighed for det, som Gorz i sin tid kaldte "revolutionære reformer" i et samarbejde med de borgerlige, men kun på grundlag af et flertal, opnået af arbejderpartierne, som trods alt er fælles om en række grundlæggende værdinormer. Dette flertal er den første forudsætning. Men

der er ingen automatik: hvis ikke venstrefløjen står stærkt i det flertal, slår disse værdinormer ikke igennem; der kommer dårligt nok reformer ud af det, og da slet - ikke "revolutionære", dvs. virkeligt omformende.

Selvfølger jeg mig ikke ind, at folk går og længes efter reformer, de kan kalde "revolutionære". Men visse ideer har et dybt rod fæste i befolkningen: om social retfærdighed, om rent og sikkert miljø, om ægte medbestemmelse og mere demokrati, om en sund og tryk tilværelse. Man kan kalde reformer, der for alvor tilgodeser disse ideer, for revolutionære eller ej, - de bliver med garanti kun realiseret, når der er skabt et rødt flertal, og venstrefløjen er en stærk faktor i dette flertal. I den sammenhæng bør det noteres at venstrefløjen nu i alt væsentligt

udgøres af SF. Dermed har de demokratiske principper sejret på venstrefløjen. I alt for mange år har den været forpestet af ideer, der holdt muligheden åben for, hvad jeg vil kalde revolutionære kortslutninger, i strid med det demokratiske princip om hele folket som magtens kilde. Idag er disse synspunkter enten opgivet eller marginaliseret. I vort programarbejde, der er baseret på vore principper, har vi derfor en enestående mulighed for at samle hele venstrefløjen, bortset fra nogle ganske små sekter, om en offensiv politik.

Denne chance må vi ikke forspilde.

Denne offensive politik kan vende de senere års tilbagegang til ny fremgang.

Den indebærer at vor profil skal mærkes og kendes på disse to forhold:

1) Vi vil socialisme, og herved forstår vi, at samfundet indrettes sådan, at det kan sikre både de demokratiske og de sociale menneskerettigheder og de kommende generationers liv. De demokratiske rettigheder både gennem frie og hemmelige valg, sikring af ytrings- og personfriheden osv. Men også gennem demokratisk selvforvaltning, fuldt medarbejderdemokrati og råderet over produktionen, dvs. økonomisk demokrati. De sociale rettigheder må garanteres af samfundet på linie hermed: det er retten til arbejde, social tryghed, bolig, sundhed, uddannelse, brug af kulturens goder. Og endelig må samfundet garantere den sikring af miljøet, som er betingelsen for ikke bare vor egen men også de kommende generationers liv. Hertil hører også en international indsats for at fjerne alle trusler om tilintetgørelse gennem krig.

2) For os må der være en tæt sammenhæng mellem vore mål og vor aktuelle indsats. De samme principper må være vor indsats her og nu: at stræbe efter mere demokrati, mere medindflydelse og medbestemmelse, bedre social tryghed og solidaritet, bedre vilkår for sundhedsplejen, uddannelsen og kulturen, en lang bedre sikring af miljøet og ressourcerne. Sammenhængen mellem vore mål og vor her-og-nu politik er grundlæggende for vor strategi, som bygger på forsvar for del vundne og gradvis fremrykning for at erobre nye positioner, som sikrer den brede befolkning, og ikke mindst lønarbejderne, mere magt og bedre vilkår.

Det er klassekamp, ja, men lad være med at fortolke begrebet snævert og gammeldags. Dels ser jeg det som en hovedopgave for os at forene den traditionelle arbejderklasse og lønarbejderne i social-, uddannelses-, sundheds og andre service-sektorer; de hører hjemme på samme side. Og dels er der slet ikke så få der ikke hører hjemme i lønarbejder-kategorien, som på grund af deres indsigt og humanistiske idealer slutter sig til vores side. For vores klassekamp er bred; det er nemlig en kamp for frihed. Virkelig frihed for den enkelte kan kun skabes på grundlag af tryghed og lige muligheder for alle. I liberalismens to tredjedele samfund har den dårligst stillede tredjedel langt mindre frihed end den bedst stillede. Og jo mere markedskræfterne får lov til at vinde indpas i social-, sundheds- og uddannelsessektorerne, desto dårligere vilkår får den enkeltes frihed - for flertallet. Markedskræfter avler ulighed - og dermed mere frihed for nogle (de få) og mindre frihed for andre (de mange).

Markedet er en uundværlig økonomisk mekanisme, javel, men kun acceptabel for os, hvis det afbalanceres af en stærk solidarisk sektor, der ikke bygger på markedets principper, og hvis det iøvrigt er underordnet en vis samfundsstyring. Det sidste er tilfældet i næsten alle industrilande idag, - men ud fra hvilke prioriteringer? Her kommer principperne ind. Vi som socialister sætter ubetinget hensynet til miljøet over hensynet til markedet, og vi giver ubetinget beskæftigelse og job-tryghed den højeste prioritet i den økonomiske samordning.

Sammenligner vi med de elendige tilstande idag, herhjemme og i de øvrige industrilande for ikke at tale om den tredje verden, forekommer det mig indlysende, at disse socialistiske alternativer mere aktuelt end nogensinde.

"Socialisme er demokrati og solidaritet" - det er landsmødets hovedparole.

Koblingen af frihed og lighed - det var også hovedsagen for socialismens pionerer, Marx og Engels. Det var ikke deres fejl, at Lenin sløjfede demokratiet og Stalin solidariteten.

Dermed blev der skabt nogle samfund, som kun ypperstepræsterne i Moskva og de borgerlige medier var enige om at anse for ægte socialistiske! Vi gjorde det ikke, og det undrer os ikke, at disse samfund er blevet kasseret af historien. Men dermed er historien ikke slut.

For det første fordi disse samfunds fallit ikke er nogen oprejsning for andre samfund med demokrati, men uden solidaritet. Sådan fremstilles det ganske vist i visse medier, men den sociale nedtur og de arbejdsløses millioner i industrilandene og forarmelsen og elendigheden i den tredje verdens store kapitalistiske lande vidner om det modsatte. Selv uden proklamationer af nogen art vil historien og klassekampen fortsætte.

For det andet fordi revolutionerne østpå, der til vor glæde udskiftede diktatur med demokrati, samtidig har ført til genoprettelse af kapitalismen, og endda i den mest ekstreme form. Årsagen hertil er psykologisk forståelig. Men så fortsætter klassekampen, det ser vi allerede. Men forudsætningen for et gennembrud er selvsagt, at det bliver helt klart, at venstrekræfterne fuldt ud indser, at socialisme betyder solidaritet koblet med uforfalsket demokrati og ægte respekt for folkets afgørelser. Sådan som - ubeskedent sagt - SF hele tiden

har sagt. Hermed er også understreget, at SFs grundopfattelse er mere aktuel og livskraftig end nogensinde, ikke bare hos os men også ude i verden.

Det skal ses i sammenhæng med den internationalisering af politik og klassekamp, der er sket. Så meget mere bebov er der for - også med vore tanker - at udbygge den kamp, der føres, og skal føres, indenfor nationens rammer med en grænseoverskridende indsats imod umyndiggørende overherredømme og for at sikre miljøet, freden og både de demokratiske og de sociale menneskerettigheder. - Jeg vil nu tage disse spørgsmål op.

Den, der hævder, at nationalstaternes tid er forbi, er helt ude af takt med sin samtid. Både østpå og i den tredje verden ser vi, at ønsket om national selvbestemmelse er uomgængeligt. Det nødvendige samarbejde mellem

nationerne kan kun skabes, hvis dette ønske bliver tilgodeset. Derfor er vi i SF fuldt solidariske med de selvstændighedskrav, der i vor nærhed rejses af de baltiske folk.

Men vi spørger os, hvorfor så mange, der erkender behovet for nationalstater østpå, samtidig har så travlt med at nedlægge nationalstater i Vesteuropa.

Det har vi ikke. Netop fordi vi forudser, hvilke fremtidige ulykker det indebærer, siger vi nej til de "europæiske unionsplaner", det være sig i form af -MU og i form af en ny militærblok.

Men ligeså vel som vi siger nej til udslettelse af nationalstaten, må vi også sige nej til snævertsynet nationalisme. Både fordi den er farlig i sig selv, og fordi internationaliseringen af markedsøkonomien kræver et internationalt modspil fra socialisternes side. Ligeså vel som det er lykkedes at fastlægge nogle politiske mindste normer - de demokratiske rettigheder - for alle nationer i Europa, må vi nu, netop som socialister, arbejde på at få sikret fælles mindstenormer - mindstenormer, så hver stat bevarer sit nationale spillerum og kan gå videre - for de sociale rettigheder og sikring af miljøet. Hertil må vi bruge de mekanismer der nu engang findes og EF er en af dem. Ikke, at jeg påstår, det vil være let. For mange til småligt regering og formynderi, som EF-bureaukratiet præsterer, skal man lede længe efter. Og de politiske fejlprioriteringer er rystende; f.eks. koster oplagring af landbrugsprodukter årligt EF 40 gange så meget, som EF ofrer på miljøet! Så selvfølgelig skal EF laves om - men ikke i retning af mere formynderi

og union, tværtimod. Vore paroler må derimod være: afbureaukratisering, demokratisering, åbenhed indadtil og udadtil, ja til et forpligtende samarbejde om fornuftige, afgrænsede formål og kategorisk nej til formynderiske unionsplaner og alle ideer om en vesteuropæisk magt- og militærblok.

For vi vender os kategorisk mod alle initiativer i den retning. Det er galimatias, at man besvarer Sovjets tilbagetrækning fra Centraleuropa og opløsningen af Warszawapagten med at planlægge ny oprustning og nye

magtblokke i Vesten. Dødsensfarligt galimatias, for så vil de sovjetiske høge da bare svare igen; deres position er allerede styrket, og derfor kan de for tiden sabotere den store nedrustningsaftale, - og så ender vi påny

i kaprustningens onde cirkel. I stedet bør man målbevidst sætte kurs efter en fælles europæisk sikkerhed, baseret på nedrustning og gensidig kontrol, og uden militærblokke af nogen art, altså uden NATO og Vestunion.

Det handler selvsagt ikke kun om Europa, og derfor hører vi da også megen tale om en ny verdensorden. Jeg nægter at tro på, at en bedre verdensorden kan bygges med "ild og sværd". I tilfældet Irak havde man en historisk chance for at betvinge en aggressor med fredelige midler, med en total og intensiv blokade. Men USAs præsident, som for tiden er en mægtig mand, valgte krigen, med al den elendighed og alt det kaos, som den fører med sig. Det hele lugtede af olie og gammel verdensorden.

En bedre verdensorden betyder selvsagt bekæmpelse af aggression og undertrykkelse, og den slags er ikke noget, som de gamle imperialister har patent på. En Sadam Hussein, en Mengistu, en Mobuto, en kong Hassan er i mange henseender endnu værre. En Sharnir fungerer godt nok i et demokrati, men det hjælper ikke de millioner, hans regering undertrykker med de mest brutale midler. I solidaritet med palæstinenserne og med de folk, der undertrykkes i den tredje verdens diktaturstater - kurderne, folkene i Eritrea og Vestsahara, tamilerne og mange andre - forlanger vi, at den nye verdensorden imødekommer disse folks legitime interesser.

I den forbindelse et par ord om Sydafrika. Vi finder det højst upassende, at den danske regering på nuværende tidspunkt inviterer de Klerk til at besøge Danmark. Vi vender os på det skarpeste mod ophævelse af sanktionerne, sådan

som også FN's Generalforsamling gjorde. Vi håber, og tror vel efterhånden også, på en fredelig overgang til demokrati i Sydafrika. Men det sker kun, hvis verdenssamfundet opretholder fuld solidaritet med det sorte flertal og de demokratiske kræfter i det hvide mindretal. Selvom vi kritiserer FN-beslutningen om at lade blokaden af Irak afløse af krig, kan vi alligevel konstatere, at FN i de senere år har spillet en positiv rolle. Bl.a. i spørgsmålet om Sydafrika, i befrielsen af Namibia og tilbagetrækningen af sovjetiske tropper fra Afghanistan. Vi må fortsat støtte alle bestræbelser på at styrke FN's rolle, - men heri ligger også, at FN ikke må domineres af en enkelt eller nogle få meget stærke magter.

Men først og sidst betyder en ny verdensorden en anden og bedre fordeling

af klodens ressourcer. Overforbruget i industrilandene er helt uholdbart; det er et røverisk overgreb på Jordens ressourcer og menneskehedens store flertal. Det meste af den tredje verden er ligeså udbyttet af Vesten som i gamle dage - og endnu mere gældsats. Vesten afskriver Polens gæld som belønning for indførelse af kapitalismen, men den venlighed kan Brasilien, Mexico og mange andre lande jo ikke gøre krav på, for de har kapitalisme i forvejen; Så her må millioner af børn sulte eller dø eller prostituere sig - det er bare de velsignede markeds kræfter, der renser ud; Uden et indgribende opgør med disse tilstande er det naragtigt at tale om en ny verdensorden.

Det er sidste gang, jeg som partiformand lægger op til den politiske drøftelse på vort landsmøde. Derfor har jeg tilladt mig at dvæle ved de lange linier. Det stod skrevet i BT, da jeg blev valgt som partiformand for 17 år siden, at jeg holdt nok ikke så længe, for jeg var jo mere optaget af teori end af praktisk politik. I alle årene har jeg søgt at bekæmpe denne svaghed, men da jeg alligevel ikke skal genvælges, oplever jeg - som I kunne høre - et tilbagefald.

Men i det sagte ligger også, at den praktiske politik er aldeles afgørende og rangerer lige så højt som den ideologiske prom. Der bør være en tæt sammenhæng.

Hvis ikke venstrefløjens, d.v.s. SF, gør sig gældende i hverdagens politik, både med vrede ord men også med resultater, vinder den ikke den tillid, der skal til for at samle de mange. I et demokratisk samfund betyder resultater også kompromisser. Profilerings betyder, at vore principielle standpunkter er klare og

velkendte, og at vi selv lader os lede af dem under forhandlingerne. Om kompromisset skal indgås, afhænger af, om vi vurderer gevinsterne større end indrømmelserne. Men hvis vi siger ja, skal vi altid åbent erkende, hvad vi finder dårligt i kompromisset, og aldrig besmykke det.

Jeg sagde, at det handler om at vinde tillid hos de mange, - ja, men ikke for enhver pris. Lige så lidt som enhver forhandling kan ende med et krompromis, selvfølgelig er der situationer, hvor vi klart og kategorisk siger nej, - så er der også visse "tillidsskabende" tiltag overfor vælgerne, vi skal holde os fra. Vi må aldrig tilrettelægge vor politik ud fra populistiske overvejelser. Om så flertallet af danskerne gik hen og blev racistiske, skal vi ikke give efter, men tværtimod sætte endnu mere ind på at overbevise dem om det modsatte. Vi holder da heller ikke op med at være socialister, selvom flertallet endnu stemmer ikke-socialistisk. Det tilsiger os at forstærke og forbedre vor indsats.

Men til det sidste vil jeg føje noget om jordnærhed. Vore visioner bliver kun bemærket af de mange, hvis de udmøntes i en konkret og jordnær indsats. Vor socialistiske holdning skal ikke kendes på store ord eller magiske besværgelser eller fremføres i et sprog, der kun forstås af fortidens munkemarxister. For vi må hele tiden forholde os til virkeligheden, som er under bestandig forandring. Vi skal ikke anvise løsninger, der forudsætter, at vi eller andre kan gå på vandet. I den forstand må vi tilpasse os virkeligheden, men vel at mærke ikke passivt: formålet er at blive i stand til at påvirke virkeligheden, at ændre den.

Om vor arbejdsstil dette: Sammenholdet i vort parti er helt afgørende.

Under formandsdebatten har der - fra begge sider - lydt toner, der ikke fremmer sammenhold. Vi har ellers i de sidste 13-14 år udviklet en stil, der gav plads til uenighed og rimelig og saglig diskussion herom, uden at man drog hinandens motiver i tvivl. Denne stil må ubetinget bevares.

Det betyder for det første, at der skal være højt til loftet i SF. Det skader os ikke en døjt, at der luftes forskellige synspunkter, hvis det gøres på den rigtige måde. Af og til må vi skære igennem og fastslå at det og det er partiets synspunkt - til forskel fra det private synspunkt. Så står det klart. Men vi må ikke tvinge nogen til at opgive sit synspunkt eller lade være med at tale for det. Kætterier er sundt.

Og det betyder for det andet, at vi skal glæde os over, at der er flere

holdninger i SF. Et "kludetæppe" har nogen sagt. En anden har talt om en "arbejderbevægelse-strømning" og en "højskolebevægelse-strømning". Det er voldsomt forenklet, men noget er der om snakken, og sådan har det faktisk været, siden SF startede, men især siden midten af 70'erne.

Efter min mening er det netop kilden til vor styrke at vi har begge disse strømninger og har kunnet forene dem. Det har gjort SF til noget særligt: vi skilte os straks ud fra DKP ved vore klare demokratiske holdning og fra S ved at fastholde det socialistiske perspektiv, men efterhånden fra dem begge ved en særlig betoning af det anti-centralistiske, det grønne, det individuelle, den enkeltes frihed. Så derfor skal vi fortsætte dialogen mellem - og integrationen af - disse to holdninger.

Jeg er overbevist om, at uanset hvem vi vælger til formand, vil dette også ske. Det bygger jeg på et mangeårigt kendskab til kandidaterne, men også på det forhold, at vi har udviklet en særdeles kollektiv ledelsesstil. Man bør ikke overdramatisere betydningen af formandsvalget. Men fra formanden venter vi inspiration og dynamik og en indsats for at forene alle vore kræfter - og naturligvis loyalitet overfor de kollektive beslutninger. Mere, må jeg med sorg sige, end fra andre medlemmer.

I den forbindelse skal jeg oplyse, at denne tale ikke har været forbehandlet i forretningsudvalget. Men det er første gang i den sidste halve snes år. Jeg tillod mig denne frækhed denne ene gang. Men man bør straks vende tilbage til den traditionelle fremgangsmåde.

Kilde

Fra prof. Robert Klemmensens private samling

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Afskedstale, Politisk tale, Socialistisk Folkeparti

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gert-petersens-tale-ved-socialistisk-folkepartis-landsmode-1991>